

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ХАРКІВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.Н.КАРАЗІНА

ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ

КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЧНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ І ПСИХОТЕРАПІЇ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: «Психологічні особливості ставлення до шлюбу у студенток закладів
вищої освіти»

Студентки 4 курсу групи ПС-43 першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти
освітньо-професійної програми
«Психологія» за спеціальністю 053 –
ПСИХОЛОГІЯ
Лотохова В. С.

Керівник: к. психол. н.; доцент кафедри
психологічного консультування і психотерапії
Харченко А. О.

Чотирьохрівнева шкала оцінювання

Кількість балів:

Члени комісії

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

м. Харків – 2024 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ПІДХОДІВ СТАВЛЕННЯ ДО ШЛЮБУ	6
1.1. Поняття ставлення до шлюбу в психології.....	6
1.2. Особливості ставлення до шлюбу у жінок	9
1.3. Результати емпіричних досліджень ставлення до шлюбу у жінок з різними соціальними ролями	13
Висновок до першого розділу	20
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ СТАВЛЕННЯ ДО ШЛЮБУ СТУДЕНТОК ЗВО	22
2.1. Характеристика вибірки, методів та процедури дослідження.....	22
2.2. Опис результатів дослідження.....	24
2.3 Інтерпретація результатів дослідження.....	27
Висновок до другого розділу.....	40
ВИСНОВКИ.....	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	45
ДОДАТКИ	49

ВСТУП

Сучасний демографічний розвиток характеризується підвищенням вікових показників укладання шлюбу. Поступова зміна вікової моделі шлюбності відбувається через тенденцію до відкладання вступу до шлюбу до завершення періоду навчання, отримання освіти та спеціальності, а також до досягнення соціальної зрілості та економічної незалежності. В Україні, як і в інших країнах Європи, шлюб поступово «дорослішає»: середній вік вступу до шлюбу жінок підвищився з 25,3 у 1989 році до 26,5 у 2000 і 30,1 у 2019 р., у чоловіків відповідні показники середнього віку зросли з 26,8 до 29,4 і 32,8 років.

Актуальність даного дослідження полягає в тому, що якщо раніше шлюб був безсумнівним пріоритетом для багатьох, гарантом матеріального забезпечення, то сьогодні він часто ставиться у протиставлення до кар'єрного зростання. Тож зростає кількість молодих людей, які розглядають шлюб як перешкоду для особистої самореалізації та розвитку. Недостатнє теоретичне та емпіричне вивчення окресленої проблеми свідчить про актуальність та практичну потребу в її дослідженні, що зумовило вибір теми.

Найпоширенішими в контексті окресленої проблематики є емпіричні дослідження, спрямовані на визначення поняття «шлюб» (М. Джемс, В.М. Целуйко); дослідження проблеми мотивації вступу до шлюбу (В.П. Кравець, Л.Б. Шнейдер та ін.); соціально-психологічні дослідження статево-рольових установок (І.С. Кон та ін.); фактори, що впливають на задоволеність шлюбом чоловіків та жінок, розподіл ролей у сім'ї (Ю.Е. Альошина, Л.Я. Гозман та ін.); вплив на шлюбні стосунки моделей стосунків, що існували у батьківській сім'ї (Е.Берн та ін.).

Об'єкт дослідження - ставлення до шлюбу.

Предмет дослідження - це психологічні особливості ставлення до шлюбу у студенток ЗВО.

Мета дослідження - виявити психологічні особливості ставлення до шлюбу у студенток ЗВО.

Відповідно до мети дослідження сформульовано його основні завдання:

- 1) Визначити готовність молодих жінок до шлюбу;
- 2) Визначити ставлення студенток ЗВО до поняття «шлюб» та споріднених понять;
- 3) Визначити спрямованість ціннісних орієнтацій у студенток ЗВО;
- 4) Виявити життєві стратегії та розподілення ролей в романтичних стосунках у студенток ЗВО.

Гіпотеза: Основним фактором, який впливає на особливості психологічного ставлення до шлюбу у сучасних жінок, є навчання, кар'єра чи професійне зростання.

Характеристика вибірки дослідження:

В емпіричному дослідженні взяли участь 60 жінок, у віці від 20-23 років. Експериментальна група - 30 жінок, які є студентками 3-4 курсів, різних закладів вищої освіти. Контрольна група – 30 жінок, які взагалі не навчаються в закладах освіти. Всі жінки приймали участь в дослідженні добровільно.

Методи дослідження:

Для реалізації поставлених завдань було використано такі методи дослідження: теоретичні (аналіз наукових джерел з проблеми дослідження); емпіричні з використанням методик: тест-карта оцінки готовності до сімейного життя (І.Ф.Юнда); Метод семантичного деференціала Ч.Осгуда; Методика "Ціннісні орієнтації" М.Рокича; Проективна методика «Казка-розповідь». Методи статистичної обробки даних: описові статистики, кореляційний аналіз (за Пірсоном), контент-аналіз, t-критерій Стьюдента.

Практична значущість:

Дослідження полягає у розробці та апробації тренінгових та корекційних програм, спрямованих на розвиток особистісних якостей, які допоможуть підготуватися до подальшого розвитку відносин з партнером та стануть стимулами до шлюбу.

РОЗДІЛ 1

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ПІДХОДІВ СТАВЛЕННЯ ДО ШЛЮБУ

1.1. Поняття ставлення до шлюбу в психології

Шлюб є основною передумовою функціонування суспільства, головним осередком відтворення населення та формування людського капіталу. Однак шлюб і сім'я в другій половині 20-го століття і на початку 21-го століття пов'язані з протиріччями в тенденціях соціально-економічної та постіндустріальної трансформації і розвитку українського суспільства.

Сьогодні відбуваються суттєві зміни в процесі та структурі шлюбності, які мають безпосередній вплив на динаміку рівня народжуваності, а також на особливості підготовки молоді до шлюбу. Ці зміни зумовлені швидкими змінами у шлюбній та репродуктивній поведінці населення розвинених країн, характерними для постіндустріальної стадії розвитку цивілізації. Однак в умовах сучасної демографічної кризи в Україні ці демографічні трансформації породжують низку складних соціально-демографічних проблем.

Вплив національних традицій і наслідки соціально-економічної та демографічної кризи опосередковують і трансформують репрезентацію загальноєвропейської моделі демографічного розвитку в Україні. Звернемося до українського законодавства для з'ясування поняття "шлюб". Згідно з українським сімейним законодавством, поняття шлюбу трактується як інститут, що регулює відносини між чоловіком і жінкою. Шлюб вважається єдиною формою сім'ї, прийнятною в людському суспільстві, визнаною суспільством і встановленою законом [14].

Правове регулювання сімейних відносин є основним завданням Сімейного кодексу України, який встановлює засади шлюбу, права та обов'язки подружжя особисті немайнові та майнові, підстави їх виникнення,

зміст особистих немайнових відносин, права та обов'язки батьків, усиновлювачів, усиновлених, інших членів сім'ї та родичів [14].

Сімейна реальність - це суб'єктивний концепт, створений і сконструйований індивідами. Сімейне життя організовується і модифікується людьми відповідно до умов об'єктивної ситуації і того, як вони інтерпретують цю ситуацію.

Тому складно застосовувати наукові психологічні методи до дослідження сім'ї, що вимагає:

- а) розробки та застосування діагностичного інструментарію, який не шкодить сімейному життю учасників,
- б) врахування впливу участі людей у дослідженні на їхні сімейні стосунки та психічний стан,
- в) важливого значення має характер впливу експериментатора на спосіб життя сім'ї та близькі стосунки її членів.

Сім'я є невід'ємною частиною суспільства, на яку впливають, з одного боку, проблеми суспільства, а з іншого - характер відносин у суспільстві та всі процеси суспільного життя. Кожен член сім'ї зберігає певну автономію, але в той же час є членом різних інших груп людей і соціальних спільнот, має певні відносини з державними установами, сусідами та іншими спільнотами, представляє інтереси сім'ї та сформовані в ній погляди.

У соціальній психології сім'я розглядається як осередок соціальної структури суспільства і відіграє певну роль у регулюванні стосунків між людьми. Соціальні норми та культурні зразки, що існують у суспільстві, встановлюють певні стандарти поведінки чоловіків і дружин, батьків і матерів по відношенню до дітей, дочок і синів по відношенню до батьків.

З соціально-психологічної точки зору, сім'я - це соціальна група, яка відповідає нормам і цінностям даного суспільства і пов'язана між собою низкою міжособистісних відносин між подружжям, між батьками і дітьми/

Сім'я - це мала соціальна група, заснована на шлюбі та спорідненості, яка є найважливішою формою організації індивідуального життя. Іншими

словами, це відносини, в яких чоловік і дружина, батьки і діти, брати і сестри та інші родичі живуть разом і утворюють спільне гніздо, засноване на єдиному сімейному бюджеті, любові, прихильності і близькості. Це складне соціальне утворення, кожен член якого є одночасно індивідом з неповторною індивідуальністю і невід'ємною частиною цілого - сімейної групи.

Оскільки сім'я зазвичай ґрунтується на шлюбі, ці поняття тісно пов'язані між собою. Шлюбні відносини мають подвійну форму, універсальне значення та унікальну природу. Двоїстість шлюбних відносин зумовлена статевим диморфізмом (відносини між чоловіком і жінкою) і подвійністю мети шлюбу (дружнє спільне сімейне життя і продовження роду). Універсальність шлюбу та сім'ї пов'язана з найкращими формами корисних соціальних зв'язків. Унікальність шлюбу та сім'ї полягає в їхньому емоційно-реляційному потенціалі, в мистецтві бути разом як своєрідній спільності.

Психологічна готовність до шлюбу передбачає наявність партнерських відносин з чоловіком, симпатії та здатності співпереживати іншим. Н.В. Мар'ярова під підготовкою молоді до шлюбу розуміє систему соціально-психологічних установок особистості і стверджує, що ця система визначає її емоційно-психологічне ставлення до способу життя та шлюбних цінностей.

Психологічна підготовка до шлюбу - це система, яка визначає емоційно-позитивне ставлення до сімейного життя. Вона включає в себе здатність до зміни свого способу життя, вміння вступати в шлюб і наявність певних особистісних якостей (таких як розуміння, толерантність, довіра, співчуття і творчість у відносинах) [11].

Визначення психологічної готовності до сімейного життя через розуміння соціально-психологічних характеристик шлюбу і сім'ї як мікро соціуму та соціально-психологічних чинників формування і стабільності шлюбу.

Основними чинниками формування та стабільності шлюбу є психологічна гармонія між подружжям, цілісність і гармонія у взаєминах.

Психологічна готовність до шлюбу - це певний рівень особистісної зрілості. Змістом особистісної зрілості стосовно сімейного життя є комплекс загальнотеоретичних і спеціальних знань, сукупність умінь і навичок, які підводять молодих людей до подальшої підготовки до шлюбно-сімейного життя і становлення як молодих членів сім'ї [5].

Тому в психології існує багато підходів до визначення поняття психологічної готовності до шлюбу, які не суперечать один одному, але враховують різні аспекти цього складного явища. Ми розглядаємо психологічну готовність як сприйняття студентами шлюбу та систему ціннісних орієнтацій, необхідних для створення та успішного функціонування сім'ї.

Розвиток особистості відбувається в підлітковому віці, найважливішому періоді статевого дозрівання, коли студенти активно шукають шляхи самоствердження і настає час вибору хорошого сімейного партнера. Формування зрілих міжособистісних стосунків у підлітковому віці визначає спосіб взаємодії молодих людей і є ознакою успішної динаміки молодого сім'ї. Однак, за даними різних досліджень, значна частина молодих пар сьогодні не готова до шлюбу. Традиційна сімейна система переживає своєрідну кризу.

1.2. Особливості ставлення до шлюбу у жінок

Поділ людей на чоловіків і жінок є базовим принципом нашого сприйняття відмінностей у людській психіці та поведінці. Багато хто вважає, що відмінності між чоловіками та жінками пов'язані з генетичними, анатомічними та фізіологічними характеристиками.

Потреби, які потрібно задовольнити у шлюбі, у жінок та чоловіків відрізняються. Більшість опитаних жінок більше говорять про кохання, народження та виховання дітей, створення сім'ї та піклування про чоловіка. Деякі жінки також шукають стабільності у шлюбі. Народження дітей і створення справжньої сім'ї є для них необхідними.

Сучасна дослідниця Каткова Т. А. виявила відмінності у чоловіків та жінок в уявленнях про офіційний шлюб. Для чоловіків поняття "секс", тобто офіційний шлюб, - це одна з форм регулярного статевого життя, яка може стати основою подружніх стосунків, тоді як для жінок поняття "кохання", тобто офіційний шлюб, означає розуміння того, що щось завжди підкріплене емоціями, почуттями та переживаннями [6].

Ще один впливовий підхід до питання специфіки шлюбу у чоловіків та жінок розроблений Ілляшенко О. М.. Ілляшенко О. М. інтерпретує та оцінює соціальні зміни, яких зазнають шлюб і сім'я в сучасному суспільстві, з точки зору еволюційної парадигми. Для функціоналістів основним об'єктом є сім'я, в якій інтегровані три відносини (шлюб, батьківсько-дитячі відносини і спорідненість), де шлюб - це відносини між чоловіком і жінкою [6].

У такому розумінні оцінюється також процес соціальної емансипації жінок і роль жіночого руху в трансформації сім'ї та шлюбу: У 20 столітті зміна статусу жінки, її економічного та культурного становища, боротьба за рівноправність розглядаються як історичні причини виникнення подружньої сім'ї, зазначає Ілляшенко О. М.: "Два емансипаційні рухи (емансипація дітей від батьків і емансипація жінок від чоловіків), об'єднавшись, сприяли виникненню постмодерністської форми сім'ї". В останні роки статево-психологічний підхід до шлюбу в психології набуває все більшого поширення як альтернативна методологія як функціоналізму, так і еволюціонізму. Водночас, тема шлюбу не отримала великої чи принаймні достатньої уваги. Питанням сім'ї приділяється більше уваги, ніж питанням шлюбу [6].

Суспільство поділяється на публічну сферу (виробництво, політика) та приватну сферу (репродукція, сім'я, діти), причому перша належить чоловікам, а друга - жінкам. Діяльність жінок у сфері відтворення суспільство ігнорує. "Виробництво товарів (знань, технологій, зброї) має пріоритет над репродуктивною системою людини".

Однією з характеристик сучасної сім'ї є визнання рівних прав на сексуальне життя і сексуальне задоволення для обох партнерів. Сексуальна революція, що розпочалася в багатьох західних країнах у 1960-х роках, призвела до змін у сексуальних поглядах та поведінці чоловіків і жінок. Рівність також проявляється у виборі особистості, і це право мають як чоловіки, так і жінки. Дослідження показали, що рівень сексуальної привабливості відіграє певну роль у виборі чоловіків.

Чоловіки і жінки зазвичай використовують дві загальні моделі при виборі партнера:

1) модель тяжіння між партнерами, схожими за привабливістю (красиві жінки обирають красивих чоловіків, некрасиві - некрасивих);

2) модель взаємодоповнюваності, заснована на гендерно-специфічних особистих якостях і поведінці: наприклад, дуже жіночних жінок приваблюють дуже мужні чоловіки.

Існують також докази того, що люди схильні обирати найпривабливіших партнерів. Іншими словами, красиві жінки сприймаються як жіночні, а красиві чоловіки - як мужні. Лідери сприймаються як більш фізично привабливі, ніж їхні послідовники, і ця закономірність стосується як чоловіків, так і жінок.

Відмінності між чоловіками та жінками проявляються в наступних сферах:

- 1) використання інструментального та експресивного стилів лідерства;
- 2) ступінь грубої фізичної взаємодії;
- 3) відмінності в чутливості до емоцій;
- 4) способи демонстрації взаємності або напористості при висуненні вимог;
- 5) конфлікти та дисципліна;
- 6) Надання освіти та інформації.

Наступним фактором, що визначає гендерну специфіку шлюбу, є відповідність поведінки чоловіків і жінок гендерним моделям (типова чи нетипова поведінка) [6].

Відповідно до розподілу лідерства, виділяють три типи таких сімей:

- 1) традиційні (чоловік-лідер, жінка-слухняна - патріархальні);
- 2) нетрадиційні (жінка-лідер, чоловік-слухняний - матріархальні);
- 3) егалітарні (обоє є лідерами).

Очевидно, що обидва стилі лідерства в традиційних і нетрадиційних сім'ях належать одному й тому ж чоловікові. Загалом жіноче лідерство в сім'ї відкидається (навіть професійними психологами), хоча стереотипи зберігаються, особливо яскраво проявляються в лабораторних психологічних дослідженнях і стали реальністю.

Отже, одним з основних психологічних підходів специфіки шлюбу є функціоналістський підхід. У цьому підході домінує аналіз шлюбу та сім'ї як інститутів суспільного виробництва та відтворення. У цьому підході шлюб не відокремлюється від інших сімейних відносин, таких як батьківсько-дитячі та родинні відносини, а сім'ї, які не засновані на офіційному шлюбі, визнаються не сім'ями, а фрагментованими сімейними групами.

Еволюційний підхід, об'єднавши два визвольні рухи, сприяв появі постмодерної сім'ї. Еволюційний підхід став важливим чинником появи постмодерної сім'ї. Він об'єднав два визвольні рухи, об'єднав два визвольні рухи, об'єднав два визвольні рухи, об'єднав два визвольні рухи. Представники гендерного підходу акцентують увагу на гендерній природі шлюбу та сім'ї. Шлюб розглядається як частина патріархального суспільства з гендерною системою, яка відтворює традиційні гендерні ідентичності та гендерні практики.

1.3.Результати емпіричних досліджень ставлення до шлюбу у жінок з різними соціальними ролями

Протягом історичного розвитку суспільств, як на Заході, так і на Сході, материнство століттями проголошувалося найвищою цінністю і головним обов'язком жінки, а ідеологія фемінізму, що виникла в Європі наприкінці 18 століття як рух за підвищення самосвідомості жінок і вимогу рівних прав і можливостей з чоловіками, певною мірою сприяла зміні поглядів на роль жінки. У сучасному суспільстві жінки займають більш важливу позицію як у соціальному, так і в професійному плані. У цьому контексті не зникли старі психологічні проблеми, пов'язані з входженням жінок у суспільство, але з'явилися нові. Однією з головних і найсерйозніших проблем сучасних жінок є те, що вони поєднують різні економічні, демографічні та соціальні ролі. У багатьох випадках відносини між ролями є конкурентними [2, 9].

Сидоренко А. В. також звертає увагу на рольові контрасти, від яких страждає багато жінок, особливо на контраст між традиційними ролями дружини і матері та більш ліберальними ролями, такими як вибір кар'єри або досягнення інших цілей.

Омельченко Л. М. бере до уваги боротьбу за емансипацію жінок і закликає незадоволених жінок цінувати те, що вони мають, тобто не відмовлятися від істинно жіночих задовольень (дім, кохання, діти), а "знайшовши їх, реалізовувати бажання, спільні для чоловіків і жінок, такі як їхні інтелектуальні та творчі здібності". Реалізувати свої здібності, втілити свої таланти і прагнути досягти своїх життєвих цілей" [12].

За спостереженнями та опитуваннями, проведеними Л. Афанасенко щодо сучасної студентської молоді, дівчата частіше говорять про відмову від кар'єри та можливості не працювати заради вдалого заміжжя. Попова пов'язує зміну цінностей зі складним досвідом працюючих матерів, зміною образу жінки, створеного сучасними ЗМІ та заявами політичних лідерів про традиційну місію жінки. Дівчата мають право обирати кар'єру домогосподарки, але їхній вибір має ґрунтуватися на рефлексивній оцінці

можливих варіантів життєвого шляху, а також на розумінні та переживанні їхніх майбутніх наслідків [9].

Жінки являють собою особливу соціально-демографічну групу населення і мають інші можливості та права, ніж чоловіки. Соціальний статус жінок є показником зрілості та благополуччя суспільства. У цьому контексті соціальний статус жінок, як чисельно домінуючої групи і рушійної сили суспільного розвитку, потребує вивчення.

Згідно з доповіддю ООН, питання про становище і роль жінок у суспільстві за своєю значущістю поступається лише сучасним глобальним екологічним та економічним проблемам [5]. Упродовж століть становище жінки в суспільстві змінювалося в найпротилежнішому напрямі: основним призначенням жінки було дітонародження і підтримання сімейного вогнища, тоді як чоловіки відповідали за всі питання, що стосувалися зовнішнього світу.

Тільки наприкінці XIX століття європейські жінки отримали законне право виходити заміж і розпоряджатися своїм майном. Однак у наш час, у зв'язку із соціальними та культурними змінами і проявами фемінізму, роль жінки вже не обмежується домашньою роботою, ситуація кардинально змінилася, і "жіноче питання" набуло надважливого значення [4].

"Жіноче питання" - це соціальний статус жінок, їхнє становище та роль в економічному, політичному та культурному житті, питання дискримінації (гендерна нерівність, різна оплата праці, неможливість реалізувати свій професійний і творчий потенціал), визначення їхнього правового статусу, становище жінок у суспільстві й сім'ї (гендерні ролі) нарівні із чоловіками, а також їхнє право на статус, соціальні можливості та права, що їх вона захищає [2].

Роль матері, дружини та бабусі в домі - це роль жінки, яка створює добру атмосферу й теплі стосунки в домі, дбає про кожного члена сім'ї, кохає свого чоловіка, виховує, захищає та кохає всіх своїх дітей і онуків.

Роль домогосподарки (хатніх господинь) - така жінка облаштовує дім, підтримує порядок і чистоту в ньому й створює приємну атмосферу для всіх членів сім'ї.

Роль кар'єристкі (ділової жінки, службовки, працівниці) - це тип жінки, яка орієнтована насамперед на свій професійний успіх. Такі жінки володіють сильним почуттям мети і відповідальності, а їхні особисті та професійні якості дозволяють їм швидко просуватися кар'єрними сходами.

Роль керівника - це тип жінки, чий гострий розум, дипломатичність, розсудливість і вміння працювати в команді роблять її незамінним лідером і успішним керівником будь-якої організації [4].

Сьогодні жінкам пропонуються нові моделі поведінки, що визначаються позиціями самореалізації, освіти, кар'єри та економічної незалежності. Професійна зайнятість стає нормою поведінки жінки і визначає її життєву стратегію. Сьогодні жінки ХХІ століття вправно виконують усі ролі та поєднують усі ці функції [3]. Таким чином, хоча основним призначенням жінки, як і раніше, залишається забезпечення сім'ї та дітонародження, вона здатна повною мірою проявити себе в багатьох сферах життя [5].

Жінки, на відміну від чоловіків, у питаннях самооцінки покладаються на думку оточуючих і є більш конформістськи налаштованими, що дослідники пов'язують із нижчим соціальним статусом жінок. Жінки менш агресивні та більш чутливі, ніж чоловіки, проте А. Флоді та ін. зазначають, що жінки не менш агресивні, ніж чоловіки, коли вважають свої дії виправданими або несвідомими, і особливе відчуття провини жінок стримує їх там, де чоловіки вільно висловлюють агресію. Вони вказують, що це може призвести до. Для дівчаток індекс жіночності виявився обернено пропорційним рівню інтелекту. Маскування жіночих талантів починається в підлітковому віці.

Оцінки результатів широкомасштабних "експериментів" з переорієнтації жінок на домашнє господарство вже є у світовій практиці; Б.

Фрідан [11] опитав американських "берегинь домашнього вогнища" і виявив, що багато жінок розчаровані і соромляться своїх домівок. Навіть жінки, які мріють бути дружинами і матерями, відчують незадоволеність; Б. Фрідан проаналізував низку американських опитувань і дійшов висновку, що жінки, які не працюють, часто відчують себе соціально ізольованими. Збільшення кількості працюючих жінок призвело до того, що в суспільстві склалося уявлення, що жінки, які залишаються вдома, ведуть зіркове і безтурботне життя, а престиж хатньої роботи знизився, що ще більше посилює незадоволеність жінок, які не працюють.

Соціальна роль жінки у шлюбі, часто залежить від того, працює вона чи ні. Працюючі жінки мають свої власні виклики. Вимоги домашнього та робочого життя до жінок перебувають у гострому протиріччі. Якщо на роботі переважає "етика індивідуалізму", тобто автономія і справедливість, то вдома - "етика турботи", тобто цінності жертвності, самопожертви і служіння іншим. Багато конфліктів і занепокоєнь виникає при поєднанні сімейних і позасімейних ролей. Жінки переживають, що завдають емоційної шкоди своїм дітям, що їм доведеться залишити турботу про дітей іншим, що їхнє професійне життя скоротиться, якщо вони присвятять свій час і енергію сім'ї, що постраждає їхній шлюб, що їхні емоційні та неемоційні емоційні та фізичні ресурси виснажуються до межі. Рольові конфлікти (міжособистісні конфлікти) виникають внаслідок множинності ролей, які виконують працюючі жінки, суперечливих вимог цих ролей і нестачі фізичних ресурсів для адекватного виконання цих ролей [9].

Це почуття провини, яке працюючі заміжні жінки відчують по відношенню до своїх дітей і чоловіків, і є одним з найбільш яскравих і деструктивних індикаторів рольового конфлікту. Почуття провини впливає з того, як жінки сприймають свою роль. Це часто пов'язано з синдромом супержінки. Іншими словами, все належить їй, вона має все в житті (шлюб, кар'єру, дітей) і бездоганно виконує свої обов'язки.

Різний підхід до шлюбу відстежується у працюючих і непрацюючих жінок та їх соціальна роль простежуються за такими показниками, як орієнтація в часі, особисті цінності, автономія, спонтанність, само розуміння, само співчуття, гнучкість контактів і спілкування. Всі ці показники є вищими серед працюючих жінок. Можливо, це пов'язано з тим, що жінки, які не працюють, перебувають у своєрідному "самообмеженні" і формують пасивне та вдумливе ставлення до можливості самореалізації в житті.

При дослідженні, як смислові життєві орієнтації, були виявлені значущі відмінності між смисловими життєвими орієнтаціями та локусом контролю. Працюючі жінки мають вищий загальний індекс осмисленості життя, вищу задоволеність результатами життя, більше життєвих цілей і сильніше переконання, що вони контролюють життєві події. Загалом вважається, що непрацюючі жінки менш задоволені життям, ніж працюючі. Це може бути пов'язано з їхніми особистісними особливостями, але також може бути пов'язано з тим, що ці жінки обмежені своїми сім'ями таким чином, що вони не можуть реалізувати свій потенціал з різних причин.

Дослідження показало, що існують відмінності між домашнім середовищем працюючих і непрацюючих жінок, їх різне ставлення до шлюбу бо вони мають різні соціальні ролі.

Вік наймолодшої дитини (або єдиної дитини) вищий серед працюючих жінок. Ймовірно, жінки вважають за краще виходити на роботу, коли молодша дитина або єдина дитина підростає.

Задоволеність економічним становищем вища серед непрацюючих жінок. Однак, оскільки цей показник є суб'єктивною оцінкою, не виключено, що непрацюючі жінки переоцінюють своє небажання працювати. У домогосподарствах працюючих жінок згода чоловіка працювати є вищою. Це свідчить про те, що жінки цінують думку своїх чоловіків.

Існують також відмінності між працюючими та непрацюючими жінками щодо бажаних аспектів сімейного життя. Працюючі жінки надають більшого значення, ніж непрацюючі, таким сферам сімейного життя, як хатня

робота, виховання дітей, позародинна соціальна активність та психологічна і терапевтична підтримка. Можливо, це пов'язано з особливим сприйняттям працюючими жінками численних ролей, які вони беруть на себе, тобто з синдромом супержінки (мати все в житті під рукою і бездоганно справлятися зі своїми обов'язками). Задоволеність шлюбом значно вища серед працюючих жінок. Вважається, що жінки, які мають можливість реалізувати свій потенціал поза домом, більше цінують шлюб.

Працюючі жінки є більш емоційно стабільними (Е), більш сміливими (С) і менш тривожними (Т). Емоційна зрілість, спокій, впевненість і сміливість сприяють бажанню жінок формувати соціальні відносини, які можуть визначати їхній вибір - працювати чи ні. Таким чином, жінки, які є впевненими, сміливими та емоційно зрілими, можуть віддавати перевагу роботі, а робота також може бути фактором, що знижує тривожність та невпевненість у собі.

Значні відмінності були виявлені у перевагах таких цінностей, як незалежність, життєрадісність, працьовитість та високі очікування в судженнях та оцінках. Для безробітних жінок більше цінується незалежність у судженнях та оцінках, ніж для працюючих (безробітні жінки відчують залежність від бажань та думок інших, тому можуть цінувати те, чого не мають), яскравість (безробітні жінки можуть зосереджуватися на тому, чого не мають) та вимогливість (можливо, це пов'язано з конфліктами та почуттям провини в ролі працюючих жінок, які вважають, що не можуть вимагати більшого для себе). І працюючі жінки вище оцінюють важку роботу. Це, ймовірно, пов'язано з множинністю ролей, а отже, завдань і робочих місць, з якими стикаються працюючі жінки. Ці відмінності можуть бути пов'язані з особливостями їхнього сприйняття себе і своїх ролей як працюючих і непрацюючих жінок.

Дослідження виявило наступні особливості у взаємозв'язку між показниками соціальної ролі у шлюбі та особистісними характеристиками, спільними для працюючих і непрацюючих жінок. Комунікабельність,

високий інтелект, сміливість, домінантність, емоційна стабільність, розвинена уява, радикалізм і нонконформізм сприяють розумінню життя і прагненню до самоактуалізації. Тривожність і напруженість перешкоджають цьому. Робота також може розглядатися як фактор, що інтегрує особистісні характеристики та прагнення до самореалізації.

Специфіка взаємозв'язку між соціальною роллю та особистісними характеристиками, такими як бажані цінності, показала, що жінки прагнуть до самореалізації, мають високу життєву свідомість (незалежно від того, працюють вони чи ні) і віддають перевагу таким цінностям, як пізнання, інтелектуальний розвиток, творча діяльність, освіта, широкий кругозір та активне життя.

Виявлено відмінності між цінностями, до яких прагнуть працюючі та непрацюючі жінки. А саме, непрацюючі жінки цінують чуйність, толерантність до чужої думки, наявність вірних друзів та наполегливу працю. Надання переваги цим цінностям непрацюючими жінками можна пояснити тим, що вони є більш орієнтованими на людей.

Натомість працюючі жінки цінують цікаву роботу, кохання, свободу пересування, сміливість відстоювати свою думку та незалежність. Той факт, що працюючі жінки більш егоцентричні і мають власні ідеї, може визначати цінності, яких вони прагнуть.

Для безробітних жінок основними соціальною роллю в сімейному житті є виховання та освіта дітей, а також задоволеність шлюбом. Для працюючих жінок основними сферами соціального статусу в сімейному житті є зовнішня соціальна активність, особиста ідентифікація з чоловіком та форми емоційної терапії в шлюбі. Працюючі жінки можуть знаходити можливості для самореалізації у своїй професійній діяльності та очікувати підтримки від родини.

Провели дослідження і визначили, що жінки які не працюють сприймають шлюб як можливість фінансової незалежності, як можливість самоствердження, соціальної безпеки. Тобто жінка створює альянс с

чоловіком, таким чином жінка відчує себе більш комфортно. Чоловік виступає як захист, підтримка, фінансова забезпеченість.

Враховуючи вище зазначені різні аспекти щодо особливостей ставлення до шлюбу у жінок що мають різні соціальні ролі, недостатньо результатів емпіричних досліджень, на підставі яких можна було обговорити особливості ставлення до шлюбу у жінок в Україні, які навчаються в закладах вищої освіти.

Висновок до розділу 1

В розділі визначені поняття ставлення до шлюбу в психології. Психологічна готовність до шлюбу передбачає наявність партнерських відносин з партнером, симпатії та здатності співпереживати іншим. Під підготовкою молоді до шлюбу мається система соціально-психологічних установок особистості, система визначає її емоційно-психологічне ставлення до способу життя та шлюбних цінностей. Психологічна підготовка до шлюбу - це система, яка визначає емоційно-позитивне ставлення до сімейного життя.

Виявлені особливості ставлення до шлюбу у жінок потреби, які необхідно задовольнити в шлюбі, різняться у жінок і чоловіків. Більшість опитаних жінок більше говорили про кохання, народження та виховання дітей, створення сім'ї та турботу про чоловіка. Деякі жінки також хочуть стабільності в шлюбі. Для цих жінок важливо мати дітей і створити справжню сім'ю.

Проведено дослідження соціальної ролі жінки в залежності від її статусу в суспільстві та положення в сім'ї. Соціальний статус жінок є показником зрілості та благополуччя суспільства. У цьому контексті соціальний статус жінок, як чисельно домінуючої групи і рушійної сили суспільного розвитку, потребує вивчення. Згідно з доповіддю ООН, питання про становище і роль жінок у суспільстві за своєю значущістю поступається лише сучасним глобальним екологічним та економічним проблемам [5].

Упродовж століть становище жінки в суспільстві змінювалося в найпротилежнішому напрямі: основним призначенням жінки було дітонародження і підтримання сімейного вогнища, тоді як чоловіки відповідали за всі питання, що стосувалися зовнішнього світу. Тільки наприкінці ХІХ століття європейські жінки отримали законне право виходити заміж і розпоряджатися своїм майном. Соціальний статус жінок, їхнє становище та роль в економічному, політичному та культурному житті, питання дискримінації (гендерна нерівність, різна оплата праці, неможливість реалізувати свій професійний і творчий потенціал), визначення їхнього правового статусу, становище жінок у суспільстві й сім'ї (гендерні ролі) нарівні із чоловіками, а також їхнє право на статус, соціальні можливості та права, що їх вона захищає [2]. Визначені кілька загально сформульованих соціальних ролей жінки: перша, роль матері, дружини - це роль жінки, яка створює добру атмосферу й теплі стосунки; друга роль домогосподарки - жінка облаштовує дім, підтримує порядок і чистоту в ньому й створює приємну атмосферу для всіх членів сім'ї; третя роль кар'єристички (ділової жінки, службовки, працівниці) - це тип жінки, яка орієнтована насамперед на свій професійний успіх. Сьогодні жінкам пропонуються нові моделі поведінки, що визначаються позиціями самореалізації, освіти, кар'єри та економічної незалежності. Професійна зайнятість стає нормою поведінки жінки і визначає її життєву стратегію. Сьогодні жінки ХХІ століття вправно виконують усі ролі та поєднують усі ці функції [3]. Таким чином, хоча основним призначенням жінки, як і раніше, залишається забезпечення сім'ї та дітонародження, вона здатна повною мірою проявити себе в багатьох сферах життя [5].

РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ СТАВЛЕННЯ ДО ШЛЮБУ СТУДЕНТОК ЗВО

2.1 Характеристика вибірки, методів та процедура дослідження

В емпіричному дослідженні взяли участь 60 жінок, у віці від 20-23 років. Експериментальна група учасників склала 30 жінок, які є студентками 3-4 курсів, різних закладів вищої освіти. Контрольна група – 30 жінок, які не є студентками закладів освіти. Всі жінки приймали участь в дослідженні добровільно.

Опитування респонденток проводилося онлайн за допомогою Google-форми. Такий варіант є оптимальним та зручним для збору інформації та подальшої обробки даних. Досліджуванам почергово було надано 4 тести.

В процесі дослідження нами було використано наступні методики:

1. Метод семантичного деференціала Ч. Осгуда;
2. Проективна методика «Казка-розповідь»;
3. Тест-карта оцінки готовності до сімейного життя І.Ф. Юнда;
4. Методика «Ціннісні орієнтації М.Рокича».

1. Метод семантичного деференціала Ч.Осгуда. У трьохфакторну модель СД входить: “Оцінка” (теплий - холодний, корисний - некорисний, особистий - спільний, глибокий - поверхневий), “Сила” (легкий - важкий, сильний - слабкий, великий - маленький, повний - порожній), “Активність” (активний - пасивний, швидкий - повільний, збуджений - розслаблений, рухомий - нерухомий). Результати підрахунків за факторами поняття «шлюб» внесено у таблицю.

Необхідно зазначити, що E_o (фактор оцінки) означає позитивне чи негативне відношення людини до досліджуваного поняття, E_s (фактор сили) – потенціал поняття, а E_a (фактор активності) вказує на потенційні можливості слова.

2.Проективна методика «Казка - розповідь». Респонденти отримали текст казки, яку треба самостійно завершити. Отримані результати було проаналізовано за двома критеріями:

1) задоволеність потреб; 2) рольовий розподіл.

1 критерій: розглядаємо 5 стратегій поведінки, а саме ступінь задоволеності власних інтересів та інтересів інших за наступними стратегіями: співпраця, конкуренція, уникнення, пристосування, компроміс.

2 критерій: аналіз відповідей респондентів, дозволяє визначити, які ролі приписуються головним героям.

3.Тест-карта оцінки готовності до сімейного життя І.Ф. Юнда. Методика дозволяє визначити рівень готовності молоді до різних аспектів сімейного життя та до виконання ними майбутніх функціональних обов'язків дружини, матері (створення психоемоційного фону сім'ї, виховання дитини, особистісних взаємовідносин з партнером, ведення побуту тощо).

Подана методика дозволяє діагностувати готовність респондентів за діяльнісно-поведінковим та когнітивним критеріями, тобто оцінити їх здатність поєднувати знання з власними цінностями, які можна впроваджувати в діяльнісний аспект життя. Крім того, метою застосування «Тест-карти» є виявлення загальної готовності молодих людей до сім'ї. Респондентам подаються типові ситуації, вони мають обрати певний варіант поведінки. Респондент може погодитись, або спростувати запропонований варіант: П (правильне) – 2 бали, М (можливе) – 1бал, Н (невірне) – 0 балів.

Ключ до тесту: Сума балів від 60 до 41 свідчить про достатній рівень підготовленості до сімейного життя, 40-21 балів - про задовільний і нижче 21 бали - про недостатній рівень підготовленості.

4. Методика «Ціннісні орієнтації» М. Рокича. Для виконання поставлених завдань дослідження, ми використали стандартизовану, діагностичну методику «Ціннісні орієнтації» (М. Рокич). Подана методика «Ціннісні орієнтації» розроблена Мілтоном Рокичем як тест особистості, який спрямовується на виявлення ціннісно-мотиваційних аспектів. Система

ціннісних орієнтацій дозволяє визначити змістовні характеристики спрямованості особистості та виступає фундаментами аспектом її відносин до інших людей, до себе самої, є основою світогляду і ядром мотивації життєдіяльності.

Таблиця. 2.1.1.

Систематизація етапів дослідження та їх обґрунтування

№	Етап	Обґрунтування
1.	Етап перед виконанням основних завдань: теоретичного характеру.	Першочергово передбачається теоретичний аналіз літературних джерел обраної теми, визначення наукової проблеми, окреслення актуальності та формулювання гіпотези щодо вирішення даної проблеми. В процесі цього етапу визначено об'єкт і предмет дослідження, сформульовано мету та завдання дослідження, а також розроблено програму реалізації наукового дослідження
2.	Етап підготовки з орієнтацією на емпіричні аспекти	Спираючись на аналіз теоретичних положень та наукових досліджень було відібрано та підготовлено науковий інструментарій, що включає створення анкет, вибір методик та форм для збору відповідей, а також визначена програма для обробки отриманих даних.
3.	Етап проведення емпіричного дослідження (збір даних)	У рамках обраної вибірки, яка складається з 60 осіб, було проведено емпіричне дослідження. На цьому етапі систематизовано результати дослідження після збору матеріалу. Отримані дані були узагальнені у формі конкатенованої таблиці та введені в програму для обробки даних SPSS. Вони є основою для подальшого аналізу та формулювання висновків.
4.	Аналіз даних	Отримані результати були представлені у формі графіків та таблиць та інтерпретовані.
5.	Етап форму-	На даному етапі отримані дані було систематизовано та

лювання висновків	сформовано висновки проведеного дослідження щодо психологічної готовності молоді до вступу в шлюб.
----------------------	--

2.2 Опис результатів дослідження

2.2.1. Метод семантичного диференціала Ч.Осгуда

Першочергово нами було проаналізовано семантичний диференціал поняття «шлюб» за методикою Ч.Осгуда. В таблиці 2.2.1 подані середні показники за окресленою методикою.

Таблиця 2.2.1.

Шкала	Різниця між середніми значеннями респондентів 1 групи	Різниця між середніми значеннями респондентів 2 групи	Різниця між середніми значеннями
Поняття «шлюб»			
Оцінка	-2,8±1,72*	-1,6±-1,9*	2,9±1,3
Сила	-2,5±1,7	-1,4±1,6	4,0±1,9*
Активність	1,8±1,6	0,3±1	1,8±1,06
Поняття «сім'я»			
Оцінка	-1,7±1,1	-3,4±-3,3*	3,4±1,7*
Сила	1,2±0,8	0,9±0,7	2,1± 0,89
Активність	1,4±1,0	0,6±0,33	0,3±0,1

***Примітка: ± – значення критерію Ст'юдента, * – достовірні значення показників

За результатами ставлення жінок до понять «шлюб» та «сім'я», визначивши середнє арифметичне за всіма трьома факторами (Ео, Ес, Еа), маємо наступні результати:

Образ поняття «шлюб» для жінок першої вибірки є більш позитивним, і наділений більшою активністю, ніж у жінок другої вибірки. На достовірному рівні ($p < 0,05$), нами визначено, що досліджувані студентки наділяють поняття «шлюб» більшою силою.

Проаналізувавши особливості ставлення до поняття «сім'я», можна означити наступну тенденцію. Жінки експериментальної групи частіше наділяють дане поняття силою та активністю, що пояснюється руйнуванням традиційних уявлень про шлюб та стереотипів щодо ролі чоловіка та жінки в суспільстві.

2.2.2. Проективна методика «Казка-розповідь»

Наступною було використано проективну методику «Казка-розповідь».

Таблиця 2.2.2.

Результати критерію задоволеності потреб за проективною методикою
“Казка-розповідь”

Шкали		Експериментальна група			Контрольна група		
1 критерій - задоволеність потреб							
Шкали	Рівні	Високий	Середній	Низький	Високий	Середній	Низький
Співпраця		60%	40%	0%	40%	40%	20%
Конкуренція		40%	40%	20%	46,6%	26,6%	26,6%
Уникнення		26,6%	53,3%	20%	33,3%	33,3%	33,3%
Пристосування		46,6%	26,6%	26,6%	40%	33,3%	26,6%
Компроміс		66,6%	20%	13,3%	53,3%	26,6%	20%

З таблиці 2.2.2. ми бачимо, що за шкалою «співпраця» в експериментальній групі превалює високий рівень, а саме 60%. Близько 40% студенток отримали середній рівень за поданим критерієм. Низький рівень в даній вибірці відсутній.

У контрольній групі ми бачимо, що високий та середній рівні мають однакові результати (40%), за низьким рівнем було отримано 20%. В порівнянні з експериментальною групою ми бачимо, що показник високого рівня зменшився на 20 %, а середній залишився без змін.

За шкалою «конкуренція» в експериментальній групі ми бачимо, що високий та середній рівні отримали 40% респондентом, а низький всього

20%. Враховуючи результати контрольної групи ми бачимо, що високий рівень більше на 6,6% в порівнянні з експериментальною. Приблизно на 13,4% зменшився середній рівень, а низький навпаки більше на 6,6.

В експериментальній групі за шкалою «уникнення» було отримано 26,6% (високий рівень). Середній рівень отримали 53,3% студенток, а низький було виявлено у 20% опитаних. У контрольній групі третина опитаних посіла кожен відведений рівень (високий, середній, низький).

За шкалою «пристосування» в експериментальній групі було отримано 46,6%, середній та низький рівні розділили 26,6% опитаних студенток. В порівнянні з контрольною групою низький рівень не змінився, середній збільшився на 6,7%, тобто становить 33,3%, а високий навпаки зменшився на 6,6% та становить 40%.

Щодо компромісу ми можемо сказати, що високий рівень в першій вибірці отримали 66,6% опитаних, що на 13,4% більше, ніж у другій вибірці.

Середній рівень отримали 20% респондентом, що на 6,6% менше, ніж в контрольній групі. Низький рівень в експериментальній групі отримали 13,3% студенток, а в контрольній групі за поданим рівнем результат становить 20%.

Таблиця 2.2.3.

Результати критерію рольового розподілу за проективною методикою
“Казка-розповідь”

2 критерій – рольовий розподіл				
Шкали	Експеримент. група		Контрольна група	
Амбіційна художниця – «відчайдушний романтик»	К-сть	%	К-сть	%
	12	40	10	33,3
Закохані на відстані	6	20	6	20
Неквапливий – приборкувачка мрії	8	26,6	4	13,3
Недостатньо закохані	4	13,3	10	33,3

Проаналізувавши відповіді респондентів ми побачили, що вони розділилися на чотири рольові моделі (відповідно до сценарію продовження історії, який обрали опитані респонденти).

Тож, з таблиці 2.2.3. виявили, що рольову модель «амбіційна художниця – відчайдушний романтик» в експериментальній групі обрали 40%, що на 6,7% більше, ніж в контрольній. За окресленою рольовою моделлю головний герой поїхав до нового міста з коханою людиною. Як ми бачимо, респонденти контрольної групи менш романтичні та вважають, що не кожен чоловік може зробити такий вагомий крок заради мрії коханої.

За рольовим розподілом «закохані на відстані» в експериментальній та контрольній групі ми отримали однаковий результат, що становить 20%. За поданим сценарієм герої романтичної історії продовжили відносини, але Сара вирушила за мрією, а Майкл залишився її чекати у рідному місті.

За рольовою моделлю «неквапливий та приборкувачка мрії» в експериментальній групі ми отримали показник 26,6, що в двічі більше, ніж в експериментальній (13,3%). За окресленою рольовою моделлю, відносини пари продовжуються, але Майкл на деякий час залишається вирішувати власні справи, але через незначний проміжок часу приїжджає до коханої, яка перша поїхала в інше місто будувати кар'єру.

Остання рольова модель «недостатньо закохані» демонструє нам припинення стосунків. В експериментальній групі цей сценарій обрали 13,4% опитаних, а в контрольній аж третина респонденток, що становить 33,3%. На нашу думку подібний вибір може бути пов'язаний з особистим невдалим досвідом жінок, або віковими особливостями, які демонструють те, що не варто втрачати шанс на втілення мрії, адже кохання на відстані це досить складний процес.

2.2.3. Тест-карта оцінки готовності до сімейного життя І.Ф.Юнда

Оцінюючи рівень готовності студенток до сімейного життя за шкалами відповідно тестуванню І. Юнда, ми визначили середні показники здатності до

позитивного вирішення ситуацій та загального ставлення дівчат до різних аспектів сімейного життя.

Таблиця 2.2.4.

Показники рівня готовності молодих жінок до сімейного життя (у %)

Шкали	Експериментальна група	Контрольна група
Високий (70-100 балів)	10%	16,6%
Середній (20-70 балів)	56,6%	43,3%
Низький (менше 20)	33,3%	40%

За результатами опитування дівчата контрольної групи показали вищі бали з підготовленості до різних аспектів сімейного життя, порівняно з респондентами експериментальної групи, однак, як помітно з результатів, дослідження за поданим тестом загальна готовність студенток є недостатньою для ефективного створення сім'ї та ведення позитивно-налаштованого сімейного життя.

Когнітивна сфера (знання) молодих жінок щодо різних аспектів сім'ї (функцій, змісту) відзначилась неповнотою та нецілісністю. Більшість респондентів виявили середній рівень підготовленості до шлюбних відносин (наявність дещо розмитих уявлень з присутністю ірраціональних установок) та здатності прогнозувати сімейне благополуччя у стосунках з партнером.

До того ж аналіз кількісних і якісних показників демонструє часткове розмивання орієнтацій та уявлень опитаних жінок щодо репродуктивних та сімейних функцій, що має витоки з сімейного досвіду, сексуальної революції (позашлюбні, ранні статеві взаємини), а також через відсутність систематичної та цілеспрямованої програми підготовки молоді до сімейного життя і майбутнього батьківства.

Таким чином, емпірично доведено, що третина опитуваних респондентів експериментальної групи та 40 % респондентів контрольної групи усвідомлено вважають себе недостатньо підготовленими у цьому віці до шлюбу та виконання різних сімейних функцій, ролей, обов'язків тощо.

2.2.4. Методика "Ціннісні орієнтації" М.Рокича

Надалі ми з'ясували, на які саме ціннісні орієнтації спрямовані молоді жінки за допомогою методики «Ціннісні орієнтації» М.Рокича. Результати подані в табл. 2.2.5.

Таблиця 2.2.5.

Показники термінальних цінностей за методикою «Ціннісні орієнтації» М. Рокича

Термінальні цінності	Експеримент. група		Контрольна група	
	Бали	Ранг	Бали	Ранг
Здоров'я	6,54	1	6,40	1
Матеріально забезпечене життя	7,08	2	6,45	2
Пізнання, розширення кругозору	8,89	9	8,24	10
Свобода	8,53	7	8,48	12
Любов	7,56	3	6,58	3
Суспільне покликання	9,24	11	8,39	11
Цікава робота	8,06	5	6,84	4
Продуктивне життя	8,72	8	7,98	9
Наявність хороших, вірних друзів	7,59	4	7,81	8
Життєва мудрість	10,67	15	9,43	15
Активна життєва діяльність	9,87	13	9,69	16
Краса природи і мистецтв	11,43	18	9,82	17
Розвиток	9,56	12	7,01	5
Впевненість у собі	8,45	6	7,35	6
Розваги	9,89	14	9,32	14
Щастя інших	10,93	17	10,31	18
Щасливе сімейне життя	9,04	10	7,43	7
Творчість	10,87	16	8,81	13

Як ми бачимо з таблиці 2.3.4. серед термінальних цінностей більшість студенток виділяє саме «здоров'я». Ми припускаємо, що такий вибір зумовлено подіями останніх років на території України, тому не дивно, що основною цінністю молодих жінок є здоров'я, адже саме воно є важливим аспектом у всіх сферах життєдіяльності.

«Матеріальне забезпечення» в обох вибірках отримало друге місце за рейтингом. Прагнення до комфортного життя, а не перспектива виживання, на нашу думку є вагомим критерієм для такого розподілу серед студенток. Що й не дивно, адже в наш час фінансове забезпечення є вагомим критерієм відчуття безпеки та впевненості у завтрашньому дні.

«Любов» стала третьою ціннісною орієнтацією, яка є важливою для респондентів. Зважаючи на сучасні тенденції щодо численних, слабких, швидкоплинних зв'язків, як у дружніх так і у романтичних відносинах, не дивно, що справжня любов має настільки важливе значення для сучасних жінок.

Цікава робота посіла четверте місце серед респондентів контрольної групи та п'яте серед експериментальної. Враховуючи те, що матеріальне забезпечення займає друге місце, то досить логічним буде розміщення роботи на такому рівні. Адже кількість жінок, які надають перевагу кар'єрі все більше зростає, тому надзвичайно важливо окрім фінансів отримувати й задоволення від процесу роботи.

В обох групах шосте місце посідає «впевненість у собі», що теж є надзвичайно важливим аспектом життєдіяльності сучасної людини. Проте варто пам'ятати, що цей критерій формується під впливом самооцінки, яка є індивідуальним показником кожної людини.

«Щасливе сімейне життя» опинилося на сьомому місці серед представниць контрольної групи і лише на десятому серед експериментальної. Тож, працюючі жінки більше цінують щасливе сімейне життя, проте варто зауважити, що відповіді респонденток індивідуальні та неоднорідні, томи нами було взято середнє значення по кожній вибірці.

Порівнюючи цінність «щасливе сімейне життя», яке посідає в системі цінностей посереднє місце і «любов» яка є однією з домінуючих цінностей у списку термінальних цінностей, ми можемо припустити, що це пов'язано з небажанням молодих жінок брати на себе відповідальність або на сьогодні існує страх щодо офіційного прийняття шлюбу, неможливості забезпечити потреби сім'ї, відсутності нерухомого та рухомого майна (поодинокі випадки наявності – виключення) тощо. «Суспільне покликання» отримало одинадцяте рейтингове місце серед всіх опитаних респонденток.

«Розваги» посіли чотирнадцяте місце в обох вибірках. Як ми бачимо, це також не користуються популярністю у молодих жінок. На перевагу розвагам студенти обирають пізнання і розширення кругозору. На щастя у сучасних студенток є величезна кількість ресурсів для розвитку, освіти, заробітку, тощо. І така увага до самоосвіти, до розширення кругозору лише сприяє цікавому, безтурботному та забезпеченому життю на що в свою чергу і зорієнтовані студенти. Тому нам здається, що на розваги у студентів просто не має часу та бажання адже у всіх опитаних є певні цілі до яких вони стрімко наближаються і на цьому шляху розвагам, поки що, не має місця. В обох вибірках, п'ятнадцяте місце було відведено показнику «Життєва мудрість».

Найменший рейтинг отримали такі цінності як «краса природи і мистецтв», «щастя інших». На нашу думку, краса природи і мистецтв отримала настільки низькі бали у списку термінальних цінностей тому що, молоді жінки віддають перевагу матеріальним цінностям і матеріальному забезпеченню і у виборі між природою з живописом та роботою яка забезпечує високий матеріальний дохід, звісно перевагу надають другому.

Ціннісна орієнтація «щастя інших» отримала також низький ранг у списку ціннісних орієнтацій, можливо це пов'язано з егоїзмом, який є характерним для цього вікового періоду. Також, можемо припустити, що ціннісна орієнтація зменшилася на противагу думці що здоровий егоїзм в

кінцевому результати, приносить більше особистісного щастя для людини, ніж акцентуація сил та ресурсів на благо інших людей.

Порівнюючи результати дослідження ціннісних орієнтацій студенток першої та другої вибірки були виявлені наступні особливості. Провідними цінностями молодих жінок, визначені такі термінальні цінності, як: «здоров'я», «любов» та «свобода», «пізнання, розширення кругозору» та «матеріальне забезпечення життя». Цінність «здоров'я» для жінок має важливе значення та займає домінуючу позицію - 1 ранг.

Суттєво не відрізняються показники таких термінальних цінностей як: «Пізнання, розширення кругозору», в експериментальній групі 9 ранг, в контрольній - 10. Активна життєва діяльність - експериментальна група 13 ранг, контрольна - 16. Суттєва різниця наявні між показником «друзі», в експериментальній групі наявний 4 ранг, а в контрольній - 8, що демонструє важливість друзів в студентській групі респондентів.

Для дослідження порівняння результатів дослідження та виявлення кореляційних зв'язків між термінальними ціннісними орієнтаціями контрольної та експериментальної групи досліджуваних було виявлено двосторонню рангову кореляцію на рівні $p \leq 0,01$, що говорить про наявний тісний зв'язок між даними показниками. Отже, за результатами дослідження термінальних цінностей студентів суттєвих відмінностей не було виявлено.

Таблиця 2.2.6.

Показники інструментальних цінностей за методикою «Ціннісні орієнтації»

М. Рокича

Інструментальні цінності	Експеримент.група		Контрольна група	
	Бали	Ранг	Бали	Ранг
Вихованість	6,43	1	6,40	4
Старанність	7,08	2	6,45	11
Життєрадісність	7,09	3	8,24	3
Акуратність, порядок у справах	7,53	4	8,48	9

Освіченість	7,56	5	6,58	8
Незалежність	7,94	6	8,39	7
Відповідальність	8,09	7	6,84	5
Раціоналізм	8,62	8	7,98	10
Самоконтроль	8,79	9	7,81	18
Високі запити	9,67	10	9,43	15
Чесність	9,78	11	9,69	13
Непримиренність до недоліків у собі та інших	9,83	12	9,82	16
Широта поглядів	9,96	13	7,01	14
Терпимість	10,45	14	7,35	1
Тверда воля	10,89	15	9,32	2
Сміливість у відстоюванні своєї думки, поглядів	11,53	16	10,31	6
Ефективність у справах	12,08	17	7,43	17
Чуйність	13	18	8,81	12

У процесі дослідження інструментальних цінностей було виявлено, що домінуючими інструментальними цінностями, у експериментальної групи, виявилися «вихованість», «старанність», «життєрадісність», «освіченість», «акуратність, порядок у справах». На нашу думку, інструментальні цінності, які студентки виділили для себе, як найвагоміші, є дійсно принциповими у досягненні будь-якої цілі. Адже люди, які здатні радіти життю у будь-якій діяльності частіше досягають успіху і з легкістю долають всі перепони на своєму шляху.

Вихованість та повага виступають базисними характеристиками гарних взаємовідносин, можна сказати, що це якості, що демонструють рівень емоційного інтелекту, адже вони відповідають за вміння володіти собою та власними емоціями.

Старанність – є базисною характеристикою у досягненні бажаного, що веде до успіху (у випадку, якщо людина сама досягає поставлених задач).

Людина завдяки своїй цілеспрямованості, наполегливості, важкій та кропіткій роботі завжди досягає поставленої мети. На сьогоднішній день диплом не є ознакою освіченості, цінуються особисті характеристики та професійні якості людини. У нас час цінується широта кругозору, різноплановість, багатозадачність, вміння не тільки користуватися, але й аналізувати й вміння обробляти важливу інформацію від другорядної, здатність йти в ногу з часом - швидко реагувати на всі зміни та інновації та багато іншого. Саме тому сучасна освіта є багатогранним аспектом, який включає в себе не тільки середню та вищу освіту.

Наступною важливою ціннісною орієнтацією є акуратність та порядок у справах, адже пунктуальна, охайна та організована людина демонструє кращі показники у роботі чи навчанні, в порівнянні з людиною у якої ці риси відсутні, що підтверджує цінність даної орієнтації. Це і є однією з п'яти найважливіших ціннісних аспектів, які респонденти виділили, як п'ять найважливіших у досягненні власних цілей.

Серед інструментальних цінностей найменшу кількість балів отримали такі цінності як «чуйність», «ефективність у справах», «сміливість у відстоюванні своєї думки, поглядів», «тверда воля».

Найменший результат отримала чуйність, що на нашу думку пов'язано зі зменшенням спілкування або повною ізоляцією впродовж останніх двох років, що викликано військовими діями. Також як і з «щастям інших» у термінальних цінностях, індиферентність до чуйності пов'язана зі зростом егоїзму у сучасної молоді. На нашу думку, низькі показники стосовно ефективності у справах пов'язані значною мірою зі зростанням зацікавленості молодих жінок у фінансовому благополуччі, але на жаль, часто цей аспект стає визначним критерієм у багатьох справах.

«Тверда воля» та «сміливість у відстоюванні своєї думки та поглядів» пов'язані з невпевненістю у собі та власних силах. Порівнюючи результати

інструментальних цінностей експериментальної та контрольної групи можна зробити висновок, що ціннісні орієнтації респондентів доволі різняться. Як ми бачимо жінки контрольної групи більше цінують цінності пов'язані із стратегіями реагування в стресових ситуаціях: «терпимість», «тверда воля». На нашу думку це пов'язано з тим, що на них покладається більша відповідальність через наявність роботи, окрім того такі показники на нашу думку можуть сформуватися й під впливом ситуації в країні на сьогодні.

З результатів таблиці 2.2.6, цінність «терпимість» у першій вибірці мала ранг 14, а у другій він збільшився до 1; така ж ситуація простежується і з цінністю «тверда воля» ранг якої збільшився з 15 місця до 2.

Як ми бачимо респонденти другої вибірки менше звернули увагу на «старанність», у жінок першої групи цей показник мав 2 ранг, а у другої він знизився до 11.

Показник «акуратність, порядок у справах» в порівнянні з першою вибіркою знизився з 4 ранку до 8. Ранг «самоконтролю» у контрольній групі знизився рівно у два рази та зайняв останнє місце (18 ранг) в порівнянні з експериментальною (9 ранг). «Непримиренність до недоліків у собі та інших» в першій групі отримав 12 ранг, а в другій він становить 16. «Широта поглядів» в експериментальній групі мала 13 ранг і знизилась до 15 у контрольній групі.

Відчутну різницю зазнали такі цінності, як: «чуйність» ранг збільшився з 18 до 12 у контрольній групі, «сміливість у відстоюванні власної думки, поглядів» ранг теж збільшився з 16 до 7 у контрольній групі. Тож, учасники контрольної групи більш чуйні та терпимі, а сміливість у відстоюванні власної думки та тверда воля в них виступає рушійною силою на шляху до мети.

Незначних змін зазнали такі інструментальні цінності, як: «вихованість» ранг знизився у жінок контрольної групи з 1 до 4, «освіченість» - контрольна група відзначила цінність на 8 ранзі,

«раціоналізм» ранг знизився з 8 до 10 та «чесність» ранг якої зменшився з 11 в експериментальній групі до 13 у респондентів контрольної групи.

Ранг «життєрадісності» посів одне й те саме місце у респондентів обох груп - 3 ранг. У таких цінностей, як «незалежність» перша група має 6 ранг – респондентами другої групи цьому показнику було присвоєно 7 ранг.

«Відповідальність» перша група надала 7 ранг даній цінності, а друга 5 ранг, тобто респонденти контрольної групи вважають обрану ціннісну орієнтацію більш важливою та актуальною.

Отже, можна зробити висновок, що у респондентів експериментальної та контрольної групи присутня різна пріоритетність у своїх інструментальних цінностях.

2.3. Інтерпретація результатів дослідження

Нами також було проведено порівняння отриманих результатів респондентів першої та другої вибірки за допомогою ф-критерія Фішера. Аналізуючи отримані дані слід зазначити, що нами було встановлено достовірні розбіжності за такими показниками між результатами респонденток обох вибірок в контексті готовності до шлюбу.

Встановлено, що відсоткова частка респонденток контрольної групи, що мають високий рівень готовності, перевищує відсоткову частку жінок експериментальної групи (фем. = 2,78, при $p \leq 0,05$). Тобто, жінки які не навчаються у ЗВО більш схильні проявляти готовність до шлюбу, ніж студентки.

Також варто окреслити, що відсоткова частка жінок експериментальної групи, що проявляють готовність до шлюбу на середньому рівні, дещо перевищує відсоткову частку респонденток контрольної вибірки (фем. = 3,89, при $p \leq 0,01$).

Встановлено достовірну розбіжність між відсотковою часткою жінок з низьким рівнем готовності до різних аспектів шлюбу між двома групами респондентів (ф-ем. = 2,56, при $p \leq 0,05$). Тобто, ми можемо стверджувати, що студентки мають меншу готовність до шлюбу, ніж жінки що не навчаються.

А отже, респондентки більш орієнтовані на власне життя та цілі, кар'єру, чи саморозвиток та готові на сьогодні брати на себе відповідальність й приміряти нові ролі матері, дружини, домогосподині.

Отже, ми можемо стверджувати, що жінки контрольної групи показали вищу підготовленість до різних аспектів сімейного життя, а жінки експериментальної групи роблять акцент на здобутті освіти. На нашу думку такий результат можливий через усвідомлення всієї відповідальності сімейного життя та власної неспроможності забезпечити родину, також можливий страх повністю довіритися партнеру у матеріальному аспекті з огляду на вік. Тож, як ми бачимо наявність роботи та відсутність навчання робить жінок більш впевненішими щодо шлюбу.

В результаті вивчення наукової літератури, проведення кількісного аналізу та інтерпретації отриманих результатів дослідження було виявлено, що психологічна готовність до шлюбу має зв'язок з індивідуальними цінностями людини. Для того, щоб перевірити цей зв'язок було використано кореляційний аналіз за критерієм Пірсона. До вашої уваги подані результати кореляційного аналізу :

Критерій «Готовність до сімейного життя» має кореляційний зв'язок з:

Термінальними цінностями:

1. «цінність - активне діяльне життя» ($R=0,611$; $q \leq 0,003$; $p \leq 0,01$)
2. «цінність-здоров'я» ($R=0,524$; $q \leq 0,000$; $p \leq 0,01$)
3. «цінність - суспільне визнання» ($R=0,504$; $q \leq 0,006$; $p \leq 0,01$)
4. «цінність - розвиток» ($R=0,465$; $q \leq 0,035$; $p \leq 0,05$)
5. «цінність - воля » ($R=0,575$; $q \leq 0,008$; $p \leq 0,01$)
6. «цінність - творчість» ($R= 0,517$; $q \leq 0,006$; $p \leq 0,01$)

Інструментальними цінностями :

7. «цінність – високі запити» ($R=0,558$; $q \leq 0,001$; $p \leq 0,01$)
8. «цінність - незалежність» ($R=0,634$; $q \leq 0,001$; $p \leq 0,01$)
9. «цінність - відповідальність » ($R=0,881$; $q \leq 0,050$; $p \leq 0,05$)

10. «цінність - сміливість у відстоюванні своєї думки, своїх поглядів»
 $R=0,881$; $q \leq 0,050$; $p \leq 0.05$

11. «цінність – тверда воля» ($R=0,595$; $q \leq 0,001$; $p \leq 0.01$)

12. «цінність - чесність » ($R=0,362$; $q \leq 0,050$; $p \leq 0.05$)

На рис 2.3.1. ми бачимо, що аспект «готовність до сімейного життя» корелює з індивідуальними термінальними та інструментальними цінностями, зокрема існує прямий та середній зв'язок на рівні $r = 0,611$ з «цінністю-активне діяльнісне життя».

Між окресленим показником та «цінністю - здоров'я» ми теж спостерігаємо прямий та значимий зв'язок на рівні $r = 0,524$. «Цінність – суспільне визнання» теж має прямий та посередній зв'язок на рівні $0,504$. «Цінність - розвиток» також демонструє прямий зв'язок середньої значимості на рівні $r = 0,465$, а «цінність-воля» теж позначає прямий середній зв'язок, але трохи вищий за показником, а саме $r = 0,575$. Між аспектом сімейного життя та «цінністю - творчість» ми теж спостерігаємо прямий та значимий зв'язок на рівні $r = 0,517$.

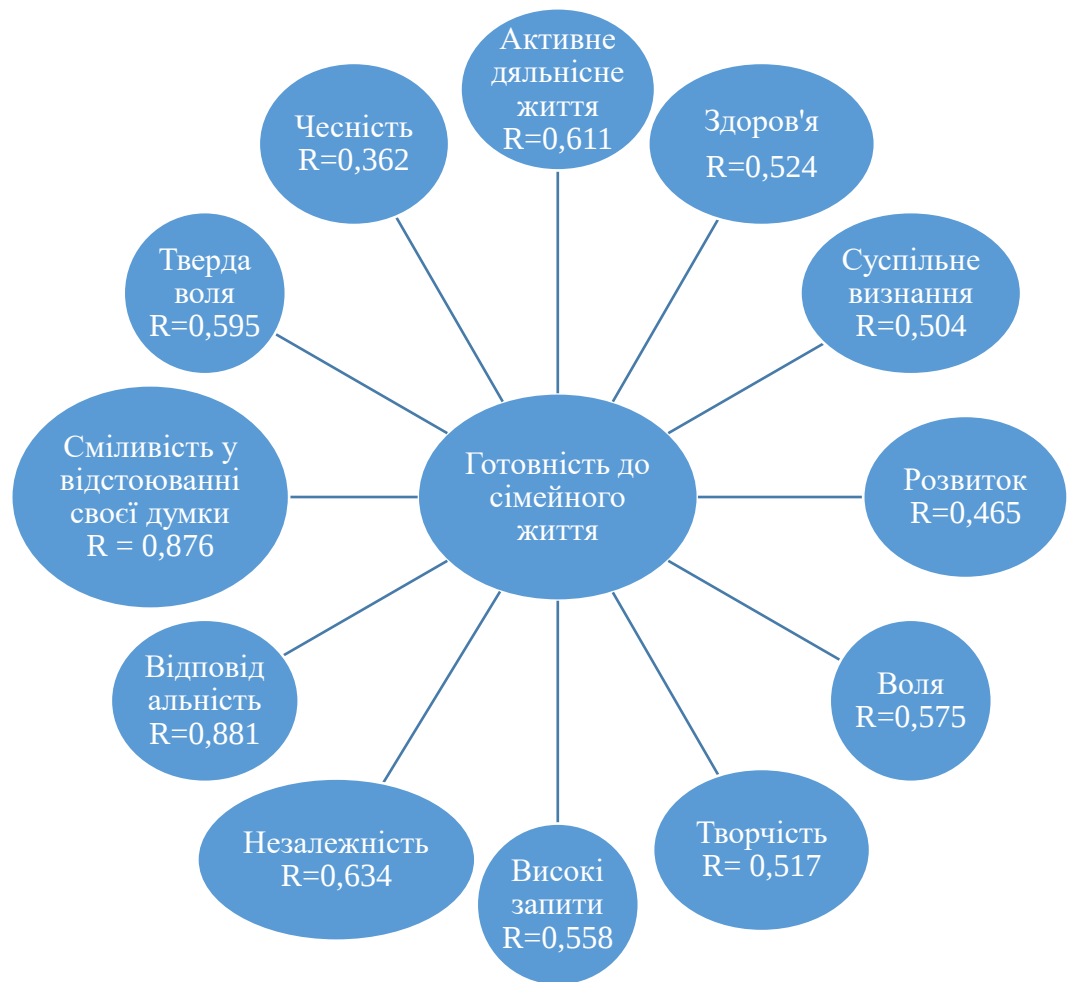

Рис.2.3.1. Кореляційні зв'язки готовності до шлюбу та ціннісних орієнтацій

Щодо інструментальних цінностей, ми теж спостерігаємо прямі кореляційні зв'язки з показником готовності до сімейного життя, а саме: «цінність – високі запити» зв'язок прямий та значимий на рівні $r = 0,558$; «цінність - незалежність» зв'язок прямий та значимий на рівні $r = 0,534$; «цінність - відповідальність» зв'язок прямий та значимий на рівні $r = 0,881$; «цінність - сміливість у відстоюванні своєї думки, своїх поглядів» теж демонструє прямий доволі сильний зв'язок, а саме $r = 0,876$. Присутній прямий кореляційний зв'язок середнього значення з цінність тверда воля, а саме $r = 0,754$. Також ми спостерігаємо прямий середній зв'язок з ціннісною орієнтацією «чесність» $r = 0,793$.

Отже, можемо зробити висновок, що психологічна готовність молодих жінок до шлюбу та сімейного життя залежить від наявних цінностей які має людина. Кореляційний аналіз за Пірсоном дав змогу підтвердити нам, що

психологічні чинники готовності до подружнього життя мають зв'язок з цінностями людини.

Висновок до розділу 2

В емпіричному дослідженні взяли участь 60 жінок, у віці від 20-23 років. Експериментальна група становить 30 студенток 3-4 курсів, різних закладів вищої освіти. Контрольна група – 30 жінок, які взагалі не навчаються в закладах освіти. Для реалізації поставлених завдань було використано такі методи дослідження: тест-карта оцінки готовності до сімейного життя (І.Ф.Юнда); Метод семантичного деференціала Ч.Осгуда; Методика "Ціннісні орієнтації" М.Рокича; Проективна методика «Казка-розповідь».

Оцінюючи рівень готовності студенток до сімейного життя за шкалами відповідно тестуванню І. Юнда, ми визначили середні показники здатності до позитивного вирішення ситуацій та загального ставлення жінок до різних аспектів сімейного життя. За результатами, жінки контрольної групи показали вищі бали з підготовленості до різних аспектів сімейного життя, порівняно з жінками експериментальної групи, однак, як помітно з результатів, дослідження за поданим тестом загальна готовність студенток є недостатньою для ефективного створення сім'ї та ведення позитивно-налаштованого сімейного життя.

Порівнюючи результати дослідження ціннісних орієнтацій респонденток першої та другої вибірки були виявлені наступні особливості. Провідними цінностями сучасних жінок, визначені такі термінальні цінності, як: «здоров'я», «любов» та «свобода», «пізнання, розширення кругозору» та «матеріальне забезпечення життя». Цінність «здоров'я» має важливе значення та займає домінуючу позицію - ранг 1. Суттєво не відрізняються показники таких термінальних цінностей як: «пізнання, розширення кругозору», в експериментальній групі ранг 9, в контрольній - 10. Активна життєва діяльність - експериментальна група ранг 13, контрольна - 16. Суттєва різниця наявна між показником «друзі», в експериментальній групі

наявний ранг 4, а в контрольній 8, що демонструє важливість друзів в студентській групі опитаних респонденток.

Таким чином ми можемо зробити висновок, що психологічна готовність молоді до шлюбу та сімейного життя залежить від наявних цінностей які має молода людина. Кореляційний аналіз за Пірсоном дав змогу підтвердити нам, що психологічні чинники готовності до подружнього життя мають зв'язок з цінностями людини.

ВИСНОВКИ

1. Актуальність даного дослідження полягає в тому, що якщо раніше шлюб був безсумнівним пріоритетом для багатьох, гарантом матеріального забезпечення, то сьогодні він часто ставиться у протиставлення до кар'єрного зростання. Тож зростає кількість молодих людей, які розглядають шлюб як перешкоду для особистої самореалізації та розвитку. Недостатнє теоретичне та емпіричне вивчення окресленої проблеми свідчить про актуальність та практичну потребу в її дослідженні, що зумовило вибір теми. В емпіричному дослідженні взяли участь 60 жінок, у віці від 20-23 років. Експериментальна група становить 30 студенток 3-4 курсів, різних закладів вищої освіти, а контрольна група – 30 жінок, які взагалі не навчаються в закладах освіти. Оцінюючи рівень готовності студенток до сімейного життя за шкалами відповідно тестуванню І. Юнда, ми визначили середні показники здатності до позитивного вирішення ситуацій та загального ставлення дівчат до різних аспектів сімейного життя. За результатами опитування жінки контрольної групи показали вищі бали з підготовленості до різних аспектів сімейного життя, порівняно з респондентами експериментальної групи, однак, як помітно з результатів, дослідження за поданим тестом загальна готовність студенток є недостатньою для ефективного створення сім'ї та ведення позитивно-налаштованого сімейного життя.

2. Нами було проаналізовано семантичний диференціал за методикою Ч.Осгуда. Виявили, що образ поняття «шлюб» у студенток є більш позитивним, і наділений більшою активністю, ніж у жінок які не навчаються. Також, проаналізувавши особливості ставлення до поняття «сім'я», можна означити наступну тенденцію. Жінки експериментальної групи частіше наділяють дане поняття силою та активністю, що пояснюється руйнуванням традиційних уявлень про шлюб та стереотипів щодо ролі чоловіка та жінки в суспільстві.

3. Порівнюючи результати дослідження ціннісних орієнтацій респонденток першої та другої вибірки були виявлені наступні особливості.

Провідними цінностями сучасної молоді, визначені такі термінальні цінності, як: «здоров'я», «любов» та «свобода», «пізнання, розширення кругозору» та «матеріальне забезпечення життя». Суттєва різниця наявна між показником «друзі», в експериментальній групі наявний ранг 4, а в контрольній 8, що демонструє важливість друзів в студентській групі опитаних респонденток.

Щодо інструментальних цінностей, ми спостерігаємо прямі кореляційні зв'язки з показником готовності до сімейного життя, а саме: «цінність – високі запити» зв'язок прямий та значимий на рівні $r = 0,558$; «цінність – незалежність» зв'язок прямий та значимий на рівні $r = 0,534$; «цінність – відповідальність» зв'язок прямий та значимий на рівні $r = 0,881$; «цінність – сміливість у відстоюванні своєї думки, своїх поглядів» теж демонструє прямий доволі сильний зв'язок, а саме $r = 0,876$. Тож, у висновку можна сказати, що в ході емпіричного дослідження ми досягли поставленої мети та виконали поставлені завдання, гіпотеза теж знайшла своє емпіричне підтвердження. Таким чином ми можемо зробити висновок, що психологічна готовність молоді до шлюбу та сімейного життя залежить від наявних цінностей які має молода людина. Кореляційний аналіз за Пірсоном дав змогу підтвердити нам, що психологічні чинники готовності до подружнього життя мають зв'язок з цінностями людини.

4.Виявити життєві стратегії та розподілення ролей в романтичних стосунках у студенток ЗВО нам допомогла проективна методика “Казка-розповідь”. Проаналізувавши відповіді респондентів ми побачили, що вони розділилися на чотири рольові моделі (відповідно до сценарію продовження історії, який обрали опитані респонденти). Зокрема, в експериментальній групі перевага надається наступним рольовим моделям: «амбіційна художниця – «відчайдушний романтик» та «неквапливий - приборкувачка мрій». Респондентки контрольної групи в рівнозначно обрали такі рольові моделі як: «амбіційна художниця – «відчайдушний романтик», «недостатньо закохані». На основі відповідей студенток та жінок які не навчаються нами було отримано наступні результати: за шкалою «співпраця» в

експериментальній групі превалює високий рівень, а саме 60%. У контрольній групі ми бачимо, що високий та середній рівні мають однакові результати (40%). За шкалою «конкуренція» в експериментальній групі ми бачимо, що високий та середній рівні отримали 40% респонденток. В експериментальній групі за шкалою «уникнення» превалює середній рівень 53,3%. У контрольній групі третина опитаних посіла кожен відведений рівень (високий, середній, низький).

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Буковинський А. Й. Навчально-методичний посібник для фахівців, які впроваджують програми підготовки до подружнього життя. Київ: Україна, 2014. 172 с
2. Говорун Т. В., Кікінежді О. М. Гендерний дискурс в психологічній науці та педагогічній практиці. Психологічний часопис, (1). 2016, С. 41–55.
3. Горецька О. В. Психологія сім'ї: навчальний посібник для студентів спеціальності «Практична психологія», «Початкова освіта». Бердянськ :Видавець Ткачук О.В., 2015. 216 с
4. Гурко, Т. А. Теоретичні підходи до вивчення трансформації інституту сім'ї / Т. А. Гурко. – Луцьк : Освіта, 2020. –54 с
5. Журавльова Л. П. Чинники психологічної готовності до сімейного життя в юнацькому віці. Вісник Київського інституту бізнесу і технологій. 2020. № 1 (43). С. 20–25. URL: <https://doi.org/10.37203/kibit.2020.43.03> (дата звернення: 02.04.2024)
6. Каткова Т. А., Ілляшенко О. М. Психологічні особливості гендерно рольової поведінки чоловіків та жінок з різними типами ставлення до сім'ї. Вісник Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. 2016. Вип. 4 (42). С. 74–81. URL: <http://psysocwork.onu.edu.ua/article/viewFile/134720/131396> (дата звернення: 02.04.2024)
7. Костровець Л.Б. Значення молодих сімей у процесі формування повноцінного українського суспільства. Донецьк. : Науково-технічний збірник № 102. С. 452-459.
8. Костюк С. Й., Митрюк В. Ю. Специфіка підготовки молоді до шлюбу та сімейного життя. Вісник Національного університету оборони України. Випуск 1 (49). 2018. С. 50–59
9. Психологія стресостійкості студентської молоді / Л. Афанасенко, І. Мартинюк, Л. Омельченко, А. Шамне, В. Шмаргун, С. Яшник К.: Видавничий центр НУБіП України, 2018. 198 с.

10. Психологія: теорія і практика: збірник наукових праць / І. О. Корнієнко. Мукачево : РВВ МДУ, 2019. Випуск 1 (3)'. 235 с. с.117 - 120
11. Мушкевич М. І., Федоренко Р. П., Магдисюк Л. І., Дучимінська Т. І. Ф 33 Психологія молодії сім'ї монографія Луцьк : Вежа-Друк, 2018. – 235 с.
12. Омельченко, Л. М. Соціально-педагогічні умови подолання конфліктів у молодій сім'ї / Л. М. Омельченко. – Київ : Освіта, 2015. – 250 с.
13. Сергієні О. В., Іваненко Н.Л. Гендерні особливості очікувань подружжя від шлюбних відносин. URL: <https://sci-conf.com.ua/wpcontent/uploads/2022/03/SCIENCE-INNOVATIONS-AND-EDUCATIONPROBLEMS-AND-PROSPECTS-9-11.03.22.pdf#page=192> (дата звернення: 15.03.2024).
14. Столярчук О.А. Родинні настанови студентської молоді. International scientific professional periodical journal «The unity of science», 2015. (V. 2). Р. 106-109.

Анотація

Актуальність даного дослідження полягає в тому, що якщо раніше шлюб був безсумнівним пріоритетом для багатьох, гарантом матеріального забезпечення, то сьогодні він часто ставиться у протиставлення до кар'єрного зростання. Тож зростає кількість молодих людей, які розглядають шлюб як перешкоду для особистої самореалізації та розвитку.

Об'єкт дослідження - ставлення до шлюбу.

Предмет дослідження - це психологічні особливості ставлення до шлюбу у студенток ЗВО.

Мета дослідження - виявити психологічні особливості ставлення до шлюбу у студенток ЗВО.

Перший розділ присвячено теоретико-методологічним засадам психологічних особливостей ставлення до шлюбу у жінок різних соціальних ролей.

У другому розділі показано результати трьох етапів емпіричного дослідження. Зокрема, виявлено готовність молодих жінок до шлюбу, їх відношення до цього поняття, спрямованість ціннісних орієнтацій та окреслено життєві стратегії й розподілення ролей в романтичних стосунках.

У висновках обґрунтовано результати дослідження. Мета дослідження досягнута, а його завдання - вирішені. Окреслена проблема є актуальною, а одержані висновки обґрунтованими, достовірними і мають наукову новизну і практичне значення.

Abstract

The relevance of this study is that while marriage used to be an undoubted priority for many, a guarantor of material security, today it is often contrasted with career growth. Therefore, the number of young people who view marriage as an obstacle to personal self-realization and development is growing. The object of the study is attitudes toward marriage.

The subject of the study is the psychological characteristics of attitudes towards marriage among female university students.

The purpose of the study is to identify the psychological characteristics of attitudes towards marriage among female university students.

The first section is devoted to the theoretical and methodological foundations of psychological features of attitudes towards marriage in women of different social roles.

The second section shows the results of three stages of empirical research. In particular, it reveals the readiness of young women for marriage, their attitude to this concept, the orientation of value orientations, and outlines life strategies and the distribution of roles in romantic relationships.

The conclusions substantiate the results of the study. The purpose of the study has been achieved and its tasks have been solved. The outlined problem is relevant, and the conclusions are substantiated, reliable and have scientific novelty and practical significance.